

Možnosti resocializace osob ve výkonu trestu odnětí svobody

Edita Kubíčková

Bakalářská práce
2016



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií


INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Edita Kubíčková**
Osobní číslo: **H138061**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Možnosti resocializace osob ve výkonu trestu odnětí svobody**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na pojem resocializace, reedukace a reintegrace osob ve výkonu trestu odnětí svobody;
- na programy zacházení probíhající ve výkonu trestu odnětí svobody pro vězněné ženy ve věznicí Světlá nad Sázavou v rámci resocializace;
- na spolupráci státních a neziskových organizací s odsouzenými ženami ve výkonu trestu odnětí svobody z důvodu poskytnutí pomoci při reintegraci žen po propuštění z vězení.

Součástí práce bude praktický dotazníkový výzkum zaměřený na kvalitu programu zacházení, na motivaci žen plnit program zacházení, doplněný analýzou kazuistiky u vybraných žen.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BIEDERMANOVÁ, E.,PETRAS, M. Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011.

HÁLA, J. Úvod do teorie a praxe vězeňství. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006.

JŮZL, M. a kol. Sociální pedagogika v penitenciární praxi. Brno: Institut mezioborových studií, 2014.

JŮZL, M. Penitenciariстика a penologie. Brno: Institut mezioborových studií, 2012.

MATOUŠEK, O. Encyklopedie sociální práce. Praha: Portál, 2013.

Česko. Zákon číslo 169 ze dne 30. 6. 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, In: Sbírka zákonů České republiky 1999, částka 58, s 3170-3187

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Zuzana Němcová, Ph.D.

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

4. prosince 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

29. dubna 2016

Ve Zlíně dne 4. prosince 2015


doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka




doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 12.2.2016

Muži Kora
.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o probíhající resocializaci odsouzených žen ve věznici Světlá nad Sázavou.

V teoretické části objasňuje programy zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody. Zdůrazňuje spolupráci Vězeňské služby České republiky se státními organizacemi a nestátními institucemi jejichž společným cílem v rámci resocializace je výchovné působení na odsouzené ve výkonu trestu odnětí svobody a následná pomoc propuštěným při jejich řádném začlenění zpět do společnosti bez známek recidivního chování.

Cílem praktické části je analýza programu zacházení na výstupním oddělení ve věznici Světlá nad Sázavou, motivace odsouzených plnit programy zacházení, pohled odsouzených na výstupní oddělení.

Klíčová slova:

Resocializace, programy zacházení, Vězeňská služba České republiky, výstupní oddělení.

ABSTRACT

The Bachelor work deals with running resocialization of condemned women in the Prison Svetla nad Sazavou.

In theoretical part, treatment programs of imprisonment persons is explained. Secondly, co-operation of the Prison service of Czech Republic with government organizations and non-government institutions is accented. These subjects have common resocialization program as preceptoral incidence to prisoners and subsequent help for persons released from prison for persons with ordinal integration to community and without recidivous symptoms.

The aims of the practical part are analyses of treatment programs of the Outgoing department in the Prison Svetla nad Sazavou, a motivation of prisoners to meet treatment program and a prisoner's perceiving to the outgoing department.

Keywords:

Resocialization, treatment programs, Prison service of Czech Republic, outgoing department.

Chtěla bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce paní Ing. Zuzaně Němcové, Ph.D. za cenné rady a vedení při zpracování bakalářské práce.

Děkuji ředitelce věznice PhDr. Gabriele Slovákové, Ph.D. za svolení provádět výzkum ve věznici Světlá nad Sázavou.

Děkuji též svému manželovi, dětem, rodičům a přátelům, kteří mě během studia podporovali a při psaní bakalářské práce projevovali mnoho trpělivosti.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VYSVĚTLENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	11
1.1 PENITENCIÁRNÍ RESOCIALIZACE.....	11
1.2 REEDUKACE	12
1.3 POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE	12
2 KLASIFIKACE PROGRAMU ZACHÁZENÍ	14
2.1 PODKLADY K VYTVOŘENÍ PROGRAMŮ ZACHÁZENÍ	14
2.2 PRACOVNÍ AKTIVITY	15
2.3 VZDĚLÁVACÍ AKTIVITY	15
2.4 SPECIÁLNÍ VÝCHOVNÉ AKTIVITY.....	16
2.5 ZÁJMOVÉ AKTIVITY.....	17
2.6 OBLAST UTVÁŘENÍ VNĚJŠÍCH VZTAHŮ	18
3 VÝSTUPNÍ ODDĚLENÍ	20
3.1 CÍLE VÝSTUPNÍHO ODDĚLENÍ	20
3.2 PROGRAMY ZACHÁZENÍ STANOVENÉ NA VÝSTUPNÍM ODDĚLENÍ	20
4 STÁTNÍ ORGANIZACE SPOLUPRACUJÍCÍ S ODSOUZENÝMI VE VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	22
4.1 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY.....	22
4.2 SOCIÁLNÍ KURÁTOR.....	23
5 NEVLÁDNÍ NEZISKOVÉ INSTITUCE SPOLUPRACUJÍCÍ S ODSOUZENÝMI VE VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	25
5.1 ČESKÝ HELSINSKÝ VÝBOR.....	25
5.2 LAXUS.....	26
5.3 MEZINÁRODNÍ VĚZEŇSKÉ SPOLEČENSTVÍ.....	26
5.4 NÁRODNÍ CENTRUM PRO RODINU	27
5.5 PODANÉ RUCE	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
6 METODIKA VÝZKUMU A TECHNIKA SBĚRU DAT	30
6.1 KVALITATIVNÍ VÝZKUM.....	30
6.2 STANOVENÍ CÍLE VÝZKUMU	30
6.3 PŘÍPRAVA A PRŮBĚH ROZHOVORU.....	31
6.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	32
6.5 ANALÝZA ODPOVĚDÍ	33
6.6 VYHODNOCENÍ HLAVNÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY	43
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	52
SEZNAM PŘÍLOH	53

ÚVOD

Účelem výkonu trestu odnětí svobody (dále VTOS) v demokratickém zřízení není pouze izolovat pachatele trestného činu od společnosti, ale pozitivním směrem, vhodnými metodami působit tak, aby si uvědomil své asociální chování, nesl odpovědnost za své činy a po ukončení VTOS se dokázal řádně zapojit do společnosti.

Resocializace ve VTOS je složitý výchovný proces působící na odsouzené v oblasti pracovní, vzdělávací, zájmové, speciálně-výchovné a v oblasti utváření vnějších vztahů současně. Začíná příjmem vězně do výkonu vazby, pokračuje během VTOS a je ukončen propuštěním osob z vězení. Jejich opětovné zařazení do společnosti, aniž by se opakovalo další páchaní trestné činnosti, je žádoucím výsledkem pozitivního vlivu tzv. programů zacházení.

Aby byl proces resocializace dokončen, je důležitá spolupráce personálu Vězeňské služby České republiky (dále VS ČR) s vnějším okolím - se státními institucemi a nestátními neziskovými organizacemi. Penitenciární odborníci výchovně pracují s odsouzenými v prostorách věznice. Státní a neziskové organizace navazují kontakty s osobami ve VTOS a následně jim poskytují péči v době po propuštění. Společným zájmem je působit na odsouzené tak, aby akceptovali normy stanovené společností.

Resocializace odsouzených se neustále vyvíjí, modernizuje, přizpůsobuje nárokům společnosti. Byla jedním ze stanovených cílů Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015 (dále Koncepce). Ke stěžejnímu prvku Koncepce patřilo zefektivnění a zkvalitnění základních programů zacházení a vytvoření standardizovaných programů určených pro specifické skupiny odsouzených se stejnou trestnou činností.

Cílem bakalářské práce je analýza aspektu programu zacházení na výstupním oddělení ve věznici Světlá nad Sázavou. Bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části vysvětluje pojmy penitenciární resocializace, reedukace, reintegrace a postpenitenciární péče. Objasňuje, jakými aktivitami programu zacházení probíhá resocializace osob ve VTOS ve věznici Světlá nad Sázavou. Osvětluje účel výstupního oddělení, úlohu Probační a mediační služby České republiky a úlohu sociálního kurátora v rámci spolupráce s odsouzenými ve vězení a po propuštění. Bakalářská práce představuje resocializační programy některých nestátních neziskových organizací působících na odsouzené prostřednictvím svých projektů ve věznici Světlá nad Sázavou a pokračujících po opuštění jedinců z vězeňského prostředí.

V praktické části se bakalářské práce zaměřuje na odsouzené ženy umístěné na výstupním oddělení ve věznici Světlá nad Sázavou. Na výstupní oddělení lze pohlížet jako na jakýsi „nenásilný“ a pozvolný přechod odsouzených z věznice do civilního života. Za tímto účelem jsou zde využívány extramurální specifické programy zacházení. Bakalářská práce sleduje motivaci odsouzených na výstupním oddělení plnit programy zacházení, dále se zabývá hodnocením výstupního oddělení ze strany vězňů, připraveností odsouzených integrovat se zpět do společnosti. Práce je orientovaná na kvalitativní výzkum, obsahuje cíl výzkumu, výzkumné otázky, informace o sběru dat, analýzu dat, vyhodnocení výsledků výzkumu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYSVĚTLENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1.1 Penitenciární resocializace

„Resocializace je opětová socializace u člověka propuštěného z dlouhodobé péče ústavní, vězeňské, nemocniční.“¹

Pojem penitenciární resocializace a korektivní socializaci vysvětluje Mařádek ve Výkladovém slovníku penologie jako resocializaci osob ve VTOS. Oba pojmy jsou významově stejné a vysvětlují resocializaci jedinců s poruchami socializace vlivem páchaní trestné činnosti.²

Přídavné jméno penitenciární – (z lat. poenitentia = lítost, obrat, polepšení) v podstatě znamená zacházení s vězni. V pojmu penitenciární zdůrazňujeme nápravu, převýchovu, resocializaci osob ve vězení.³

Pojem resocializace, který byl v právní úpravě výkonu trestu odnětí svobody aplikován do roku 1999, nahradil pojem zacházení. Jde o souhrn aktivit, podmínek a pravidel, směřovaných k pachateli trestných činů a uplatněných tak, aby trest odnětí svobody měl výchovný efekt.⁴

Peniterciální resocializace je zaměřena na individuum, u něhož chceme docílit změny chování, podpořit smysl pro odpovědnost, utvořit kladný přístup k práci, odstranit závislosti na návykových látkách a zintenzivnit sociální kompetence. Tedy pracovat s odsouzeným tak, aby si dokázal uvědomit reálné životní postoje.⁵

¹HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2009, s. 507.

²MAŘÁDEK, V. *Výkladový slovník penologie*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2003, s. 76.

³MAŘÁDEK, V. *Výkladový slovník penologie*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2003, s. 49.

⁴ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 143 – 144.

⁵MEZNÍK, J., V. KALVODOVÁ a J. KUČTA. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1995, s. 7.

1.2 Reeducace

Ve filozofii výchovy znamená edukace proces výchovy související s člověkem. „*Edukace se zde považuje za celkové a celoživotní rozvíjení osobnosti člověka působením formálních výchovných institucí.*”⁶

V penitenciaristice pojem reeducace lze označit jako převýchova. Podle Černíkové je reeducace hlavním bodem v realizaci výchovného penitenciárního procesu. Výchovné působení na odsouzeného musí být komplexní, všestranné, efektivní, cílené a programové. Toto pojetí z obecné pedagogiky přebírá penitenciární pedagogika,⁷ jejímž předmětem je výchovná funkce ve vězení.

Penitenciární pedagogika se podílí na zpracování programů zacházení. Do roku 1999 se ve věznicích na odsouzeného zpracovávali tzv. resocializační programy.⁸ V současné době zákon číslo 169/199 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody stanoví jedincům nastupujícím do vězení programy zacházení (dále PZ), který zahrnují pracovní, vzdělávací, speciální výchovné, zájmové aktivity a oblast utváření vnějších vztahů.

1.3 Postpenitenciární péče

Postpenitenciární péčí označujeme pomoc osobám propuštěným z VTOS. Kontinuálně navazuje na penitenciární péči. Idea pomoci osobám propuštěným z vězení má své prameny v křesťanské filosofii milosrdenství a pomoci bližnímu, o kterého je třeba pečovat bez ohledu na to, jaký trestný čin spáchal.⁹

Černíková uvádí, že každá ekonomicky vyspělá společnost vytváří pomocnou síť sociálních institucí, služeb a péče, aby odstranila či zmírnila poruchy procesu socializace.¹⁰

Důvody vzniku postpenitenciární péče podle Černíkové:

- cíle penitenciárního procesu nejsou dosaženy a jedinec potřebuje odbornou pomoc k integraci do společnosti,

⁶ PRŮCHA, J., E. VALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013, s. 63.

⁷ ČERNÍKOVÁ, V. a V. SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 100.

⁸ MAŘÁDEK, V. *Výkladový slovník penologie*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2003, s. 77.

⁹ ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 209.

¹⁰ ČERNÍKOVÁ, V. a V. SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 100.

- rané dny po propuštění je jedinec v procesu „zotavování“ a může podlehnout nežádoucím vlivům,
- nejčastější opakování trestné činnosti na svobodě nastává v průběhu dvanácti měsíců po propuštění,
- jedinec sám nedokáže řešit problémy, dostává se do konfliktů následkem nevhodného sociálního chování,
- syndrom prizonizace - vysoký stupeň prizonizace snižuje pravděpodobnost úspěšné reintegrace do společnosti,
- problémy s obnovením rodičovské a partnerské role,
- problémy s hledáním bydlení, zaměstnání, chybějící finanční zajištění.¹¹

Postpenitenciární péči lze rozdělit na nucenou - je stanovená legislativou, která dotyčného jedince omezuje např. povinné návštěvy u sociálního kurátora či dobrovolnou - propuštěný jedinec se dobrovolně rozhodne, který druh sociální péče si vybere a kdy a jak dlouho bude s institucemi spolupracovat např. nízkoprahová centra, charitativní organizace.¹²

¹¹ ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 209- 210.
¹² SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie II.díl: Teorie a praxe zacházení s vězňnými*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s. 60.

2 KLASIFIKACE PROGRAMU ZACHÁZENÍ

2.1 Podklady k vytvoření programů zacházení

Zákon číslo 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody vychází z norem Evropských vězeňských pravidel (dále EVP), která byla poprvé vyhlášena Radou Evropy v roce 1973, upravena a doporučením výboru ministrů Evropské rady rezolucí č. 87/3 v roce 1987 uplatněna v co nejširším rozsahu do legislativy ve všech zemích Evropské unie, tedy i České republiky.¹³

„Mezi základní principy EVP patří:

- *Výkon trestu bude zajišťován tak, aby umožnil osobám zbaveným svobody jejich opětné začlenění do svobodné společnosti.*

- *Je nutno podporovat spolupráci s externími sociálními službami a co možná nejvíce i zapojení občanských sdružení do vězeňského života.*“¹⁴

Opětovné začlenění odsouzených do společnosti upravuje zákon číslo 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody v § 41, kde jsou zakotveny PZ. PZ jsou klíčovým prostředkem penitenciárního působení na odsouzené. Sestavují je odborní zaměstnanci na základě bio-psycho-socio-duchovního stavu, v němž se každý odsouzený v době svého nástupu VTOS nachází.¹⁵ PZ obsahují pracovní, vzdělávací, speciální výchovné, zájmové aktivity a oblast utváření vnějších vztahů souhrnně. Jejich garantem je speciální pedagog, který s psychology, vychovateli, sociálními pracovníky a lékaři stanoví individuální PZ pro odsouzeného tak, aby byl naplněn účel výkonu trestu. Při sestavování programů je u jedince zohledňována délka trestu, příčiny trestné činnosti, charakteristika osobnosti odsouzeného.¹⁶ V současné době je nově nastupujícím odsouzeným do VTOS sestavován jeden z pěti druhů PZ tj. minimální, standardní, speciální, základní motivační a výstupní, kdy např. program výstupního zacházení je přiřazen odsouzeným před skončením VTOS.

¹³ ČERNÍKOVÁ, V. a V. SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 34.

¹⁴ SOCHŮREK, J. *Úvod do penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, s. 18-19.

¹⁵ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005, s. 122.

¹⁶ Zákon číslo 169/ 1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů § 41.

„Hlavním cílem programu zacházení s odsouzenými, je vytvoření předpokladů pro úspěšnou reintegraci.“¹⁷ Vymezení cíle, jehož má být dosaženo, záleží na osobnosti odsouzeného např. dosažení určitého stupně vzdělání, osvojení si pracovních návyků přispívajících k samostatnému způsobu života.¹⁸

2.2 Pracovní aktivity

K pracovním aktivitám odsouzených patří zaměstnávání. „Odsouzený, který byl zařazen do práce, je povinen pracovat, pokud je k práci zdravotně způsobilý.“¹⁹

Práce je považována za vysoce efektivní prostředek v resocializačním procesu. Rozvíjí psychomotorické a manuální dovednosti odsouzeného, pomáhá snižovat napětí a stres. Odsouzení mají možnost vymanit se z prostředí ubytovny. Je velkým motivačním prvkem z ekonomického hlediska. Z odměn za vykonanou práci může odsouzený uhradit dluhy, výživné, soudní výlohy apod.²⁰

Odsouzení ve věznici Světlá nad Sázavou jsou zaměstnáni v rámci zabezpečení běžného chodu věznice např. jako pomocné síly v kuchyni, ve skladu, v prádelně, na údržbě, uklízečky v administrativní budově či na ošetrovně. Další odsouzení se věnují pracovním činnostem pro soukromé subjekty a to buď v prostorách věznice (např. balení reklamních letáků) nebo dojíždějí na vnější pracoviště, tj. přímo do firem (práce v masně, balení bonbonů, výroba násad ke košťatům, mytí přepravních bedýnek apod.).

Mezi pracovní aktivity patří i pracovní terapie pod odborným vedením pracovníků VS ČR.

2.3 Vzdělávací aktivity

V rámci vzdělávacích aktivit se mohou odsouzení vyučit ve věznicích, kde je zajištěno školské vzdělávací středisko nabízející střední odborná učiliště, učiliště a odborná učiliště. Střední odborná učiliště jsou založena na základě nařízení generálního ředitele číslo 1/2007, kterým se zřizuje škola pro osoby ve výkonu vazby a VTOS. Školská vzdělávací střediska jsou komplexním, plnohodnotným a systematickým programem vzdělávání

¹⁷ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie II.díl: Teorie a praxe zacházení s vězňnými*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s. 44.

¹⁸ Zákon číslo 169/ 1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů § 41.

¹⁹ Zákon číslo 169/ 1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů § 29.

²⁰ JŮZL, M. *Penitenciaristika a penologie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2012, s. 121.

České republiky. Z dokumentu, potvrzující řádně ukončené vzdělání nesmí být uvedeno logo Vězeňské služby. Do škol jsou začleněni jedinci schopní vzdělávat se a mladiství, kteří jsou na začátku profesní kariéry. Je důležité, aby dokončili základní školu, měli možnost vyučit se v učebním oboru, který daná věznice nabízí anebo na základě korespondenčních kurzů s příslušnou střední odbornou školou zakončili studium maturitním vysvědčením.

„Lepší vzdělanostní úroveň a ukončená profesní příprava dává příznivější předpoklady pro sociální reintegraci včetně úspěšnosti na trhu práce.“²¹

Ve věznici Světlá nad Sázavou mají odsouzené možnost dokončit základní školní docházku. Dále si mohou zvolit dvouletý učební obor Šití prádla nebo Provozní služby. Mezi velmi vyhledávané kurzy patří keramika, angličtina pro začátečníky, základy první pomoci a ošetrovatelství nebo kurz základy práce s počítačem. Pro cizí státní příslušnice je určen kurz českého jazyka pro cizince, které využívají hlavně odsouzené vietnamské národnosti.

Součástí PZ jsou dobrovolné vzdělávací aktivity konající se mimo školské vzdělávací středisko. Jsou vedeny odbornými zaměstnanci VS ČR. Patří sem např. jazykové, zeměpisné, historické kurzy, výtvarná výchova.

2.4 Speciální výchovné aktivity

„Speciálními výchovnými aktivitami programu zacházení se rozumí sociální, speciální pedagogické, psychologické a terapeutické působení vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, zaměřené zejména na:

- a) oblast příčin a důsledků páchaní trestné činnosti,*
- b) rizika a kriminogenní potřeby,*
- c) osobnost odsouzeného, nebo*
- d) změnu postojů, myšlení a chování odsouzeného.“²²*

²¹ ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 104.

²² Vyhláška Ministerstva spravedlnosti číslo 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody § 36.

Dlouhodobě působící individuální psychoterapeutické programy usilují o odstranění či eliminování vlastností odsouzeného identifikované jako kriminogenní. Psychoterapeutické programy aspirují o změnu osobnosti a povahových znaků. Tyto postupy jsou efektivní, ovšem pojmu malý počet odsouzených a zaberou většinu pracovní doby terapeuta. Při skupinové psychoterapii terapeut užívá skupinové dynamiky a reflexe k vytváření kladných vztahů mezi odsouzenými. Skupinová psychoterapie se aplikuje u odsouzených s psychopatickými rysy osobnosti a u odsouzených toxikomanů.²³

Součástí speciálních výchovných aktivit jsou sociálně psychologické postupy, které se zaměřují na výcvik dovedností v oblasti mezilidských vztahů a chování. Cílem sociálně psychologického tréninku v daném kolektivu odsouzených je zesílit jejich sociální schopnosti a vhodnými metodami sociálního učení jim ukázat, jak řešit každodenní sociální situace sociálně potřebným způsobem.²⁴

2.5 Zájmové aktivity

Zájmové aktivity PZ rozvíjejí schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti odsouzených.²⁵

Zájmové aktivity lze rozdělit na:

- a) rekreativní – účelem je regenerace fyzických a psychických sil po práci např. sledování televize, hraní společenských her,
- b) sportovní - učí odsouzené sebekázni, kolektivnímu soužití, mají pozitivní vliv na psychiku odsouzených a umožňují posilování tělesné zdatnosti,
- c) kulturní - přispívají k rozvoji individuality odsouzeného. Zahrnují např. návštěvy koncertů, divadelní představení ve věznici či mimo věznici, podporují vlastní tvorbu odsouzených např. malování, zpěv, hru na hudební nástroj v hudební skupině, publikování vězeňského časopisu apod.²⁶

Kvalita zájmových aktivit je závislá nejen na odborně proškoleném personálu, ale i na stavebnětechnickém provedení věznic. Pro sportovní vyžití je důležitá přítomnost

²³ MEZNÍK, J., V. KALVODOVÁ a J. KUČHTA. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1995, s. 50 – 51.

²⁴ MEZNÍK, J., V. KALVODOVÁ a J. KUČHTA. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1995, s. 51.

²⁵ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti číslo 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody § 36.

²⁶ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody § 36.

víceúčelového hřiště, vybavených posiloven a různorodých sportovní potřebách (ping-pong, badminton). Sportovní programy vedou odsouzené k sebeovládání, k pohybové kultuře, mají příznivý vliv na psychiku vězňů.

Arteterapeutické místnosti umožňují vytvářet vlastní díla odsouzených, kdy v malbách vyjadřují svoji osobnost či uvolňují vnitřní napětí. Práce s keramickou hlinou zprostředkovává pohled na psychický stav jedince. Arteterapie je známá jako efektivní metoda resocializace.²⁷

V každé věznici je zřízena knihovna, která je významným prvkem PZ. Nabízí mnoho druhů knih od klasických po encyklopedie. Patronát nad knihovnou má speciální pedagog, který se stará o knižní fond. V knihovně je zaměstnán vězeň - knihovník. Na každém oddělení se nachází seznam knih, díky kterému jsou vězni informováni, jaké knihy si mohou zapůjčit.

2.6 Oblast utváření vnějších vztahů

Do oblasti utváření vnějších vztahů jsou zařazovány PZ směřující k udržení, posílení nebo vytvoření pozitivních sociálních vazeb odsouzeného spadajících mimo místo VTOS. Extramurální programy, zaměřené na „život mimo věznici,“ probíhají pod dohledem penitenciárních odborníků VS ČR, kteří připravují odsouzené na běžný život po propuštění. Je posilován kontakt odsouzeného s osobami blízkými formou korespondence, telefonování, návštěv probíhajících přímo ve věznici.²⁸ Velmi motivující je udělení kázeňských odměn, díky kterým se odsouzení mohou účastnit kulturních akcí mimo věznici. Mají povoleno opustit věznici v souvislosti s návštěvou nebo jim ředitel může přerušit VTOS až na 20 dnů během kalendářního roku.²⁹

Na oblast utváření vnějších vztahů se hlavně klade důraz na tzv. výstupních oddělení (dále VO). Zde jsou umístěováni odsouzení zpravidla šest měsíců před ukončením VTOS nebo v době, kdy si odsouzený může svým chováním a plněním povinností vytvořit podmínky k podmíněnému propuštění. Na výstupní oddělení jsou přiřazováni odsouzení střednědobými nebo dlouhodobými tresty odnětí svobody. PZ v teoretické a praktické

²⁷ MEZNÍK, J., V. KALVODOVÁ a J. KUČHTA. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1995, s. 49 – 50.

²⁸ MEZNÍK, J., V. KALVODOVÁ a J. KUČHTA. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1995, s. 51.

²⁹ Zákon číslo 169/ 1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů § 45 a § 56.

rovině seznamují odsouzené s řešením situací, které mohou nastat po jejich propuštění z vězení.³⁰

³⁰ BIEDERMANOVÁ, E. a M. PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, s. 28.

3 VÝSTUPNÍ ODDĚLENÍ

3.1 Cíle výstupního oddělení

Výchovné působení penitenciárních odborníků na odsouzené na VO lze považovat za další aspekt resocializace odsouzených. Stěžejním úkolem VO je příprava odsouzeného na soběstačný život v souladu se zákonem. Na VO se zařazují odsouzení, kterým byl uložen trest odnětí svobody na dobu delší než tři roky.³¹ Cílem VO je posílit prosociální vzorce chování, nalézt vhodnou motivaci k nerecidivnímu chování a vytvořit si náležitý náhled na trestnou činnost, utvořit předpoklady pro podmíněné propuštění, získat potřebné vědomosti o možnostech sociální pomoci po VTOS, aktivně řešit své sociální problémy ve spolupráci s odbornými zaměstnanci VS ČR.³²

3.2 Programy zacházení stanovené na výstupním oddělení

Na PZ pro odsouzené na VO se podílí tým odborných zaměstnanců sestavený ze speciálního pedagoga, vychovatele, sociálního pracovníka a psychologa.³³

PZ na VO dle nařízení generálního ředitele číslo 68/2013:

- a) komunitní setkání odsouzených - probíhá v interakci vychovatele s odsouzenými. Účelem je řešit aktuální problémy a připomínky zúčastněných na VO, vyhodnotit předchozí období a seznámit odsouzené s programem na další období, vést odsouzené k samostatnosti a k odpovědnosti v rozhodování o VO,
- b) sebeobslužná činnost - odsouzení se učí vařit jednoduchá jídla, starají se o oblečení (perou si, žehlí si), součástí aktivit je etika společenského chování a stolování,
- c) sociálně právní poradenství – řídí sociální pracovnice. Poradenství je zaměřeno na seznamování s platnými právními předpisy, na nácvik právních dovedností např. vyplňování formulářů, sepsání životopisu, na nácvik hledání vhodných pracovních míst,

³¹ Zákon číslo 169/ 1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. § 74.

³² Výstupní oddělení. *VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY*: [online]. Praha: VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2010 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/o-nas-1628/vykon-veznenstvi-462/vykon-trestu-1052/vystupni-oddeleni/>

³³ Činnost výstupních oddělení. *VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY*: [online]. Kynšperk nad Ohří: VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2013 [cit. 2016-12-14]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-kynsperk-nad-ohri78/o-nas-1589/vykon-veznenstvi-1029/cinnost-vystupniho-oddeleni/>

zajištění kontaktů s úřadem práce, azylovými domy. Jsou organizovány besedy se zástupci státních a nestátních institucí se zaměřením na problematiku života po propuštění z VTOS,

d) psychosociální poradenství – garantem je psycholog. Poradenství je zaměřeno na pomoc při řešení konkrétních problémů odsouzených, zlepšení vztahů odsouzeného k rodině. Součástí je praktický nácvik komunikativních dovedností, posilování volných vlastností se zaměřením na morálku a nekriminální jednání,

e) vzdělávací činnosti – je zaměřena na seznamování s aktuální politickou, hospodářskou a kulturní situací v České republice,

f) pracovní činnosti – odsouzení jsou zařazováni do zaměstnání nebo pracovních terapií,

g) zájmové činnosti – zahrnuje aktivity zaměřené na relaxaci a uvolňovací techniky,

h) extramurální aktivity – účelem je dostat odsouzeného do kontaktu s prostředím, situacemi a lidmi mimo věznic.³⁴

Je zřejmé, že VS ČR na VO plní výchovnou funkci, kde je kladen důraz na aktivní práci s vězněm, která směřuje odsouzeného k efektivní adaptaci na podmínky společnosti, do níž se bude vracet.³⁵

³⁴ Nařízení generálního ředitele číslo 68/2013 Sb., o činnosti výstupních oddělení § 8.

³⁵ NESLUŠANOVÁ, S. Sociálně-pedagogické aspekty penitenciaristiky. In: JÚZL, M. a kol. *Sociální pedagogika v penitenciární praxi*. Brno: Institut mezioborových studií, 2014, s. 183.

4 STÁTNÍ ORGANIZACE SPOLUPRACUJÍCÍ S ODSOUZENÝMI VE VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

4.1 Probační a mediační služba České republiky

Probační a mediační služba České republiky (dále PMS) byla ustanovena na základě zákona číslo 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Mezi cíle PMS patří integrace pachatele trestného činu zpět do společnosti bez porušování daných norem.³⁶ PMS je nedílnou součástí resocializačního procesu ve VTOS.

Parole - podmíněné propuštění (dále PP) je trestně právní institut, kterým se mění trest vykonávaný ve vězení na trest vykonávaný na svobodě.³⁷ Pojem „parole“ vychází z francouzštiny a znamená – „dávám své slovo.“³⁸ „V souvislosti s propuštěním odsouzeného z věznice pak slovem parole rozumíme podmíněné propuštění na (čestné) slovo, respektive slib odsouzeného, že se bude řádně chovat.“³⁹

Odsouzený má právo podat žádost PP z VTOS podle zákonem stanovených podmínek. Tři měsíce před podáním žádosti PP může dobrovolně zažádat o spolupráci PMS. Probační úředník dochází za klientem do věznice. Sleduje, jakým způsobem si klient plní stanovené PZ. Zjišťuje připravenost odsouzeného zvládnout návrat do společnosti a hodnotí, zda bude pobyt pachatele na svobodě pro společnost bezpečný.⁴⁰ V případě potřeby, během pobytu odsouzeného ve vězení, činí kroky k zařazení odsouzeného do specializovaného programu po propuštění např. rekvalifikační program, bydlení v azylovém domě.⁴¹ Na základě rozhovorů s odsouzeným, s odbornými zaměstnanci věznice, s rodinou, osobami blízkými a s přihlédnutím do spisu zpracovává podklady pro soudní jednání o PP s doporučením,

³⁶ Poslání a cíle Probační mediační služby. *PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY*: [online]. Praha: PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2015 [cit. 2015-12-30]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>

³⁷ ŠTERM, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a D. DOUBRAVOVÁ. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s. 104.

³⁸ ŠTERM, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a D. DOUBRAVOVÁ. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s. 103.

³⁹ PAROLE – podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. *PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY*: [online]. Praha: PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2015 [cit. 2015-12-30]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/parole-dohled-nad-podminene-propustenymi/>

⁴⁰ ŠTERM, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a D. DOUBRAVOVÁ. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s. 104.

⁴¹ ŠTERM, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a D. DOUBRAVOVÁ. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s. 108.

zda se PMS k žádosti připojuje či nikoliv. S postojem PMS je odsouzený seznámen před zasláním spisu soudci, který se bude žádostí PP zabývat.

Vyhoví-li soud žádosti o PP, stanoví propuštěnému zkušební dobu, která se pohybuje v rozmezí 1-7 let. PMS kontroluje, zda jedinec plní podmínky zkušební doby a poskytuje pomoc při řešení vzniklých nesnází souvisejících s návratem do života na svobodě.⁴²

4.2 Sociální kurátor

Sociální kurátor poskytuje odborné sociální poradenství a sociální pomoc osobám ohroženým sociálním vyloučením. Do této skupiny patří i propuštění jedinci z VTOS. Pracovní činnost sociálních kurátorů je vymezena zákonem číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách a zákonem číslo 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Sociální kurátor je důležitým prostředníkem reintegrace odsouzených.

Sociální kurátor vykonává kontinuální sociální práci s odsouzeným během výkonu trestu a před propuštěním. S jedinci pracuje individuálně nebo ve skupině. Jeho aktivity jsou zaměřeny na sociálně - právní poradenství.⁴³ Pomáhá odsouzeným zprostředkovat bydlení, zaměstnání v době věznění nebo poskytuje rady, jak kterou životní situaci řešit.

VS ČR úzce spolupracuje se sociálními kurátory a sociálními kurátory pro mládež prostřednictvím správního oddělení nebo sociálních pracovníků VS ČR. Setkávají se při návštěvách u vězňených osob a zabezpečují např. osobní doklady odsouzeného.⁴⁴

VS ČR poskytuje sociálním kurátorům informace o umístění odsouzeného do výkonu vazby a výkonu trestu, přestupu z výkonu vazby a přijetí do výkonu trestu, přemístění vězňené osoby do jiné věznice, udělení přerušování trestu ředitelem věznice, přerušování trestu soudem, nařízení dalšího trestu, úmrtí vězně, oznámení o nadcházejícím propuštění osoby z výkonu trestu nejpozději jeden měsíc před propuštěním. Nastupuje-li odsouzený

⁴² PAROLE – podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. *PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY*: [online]. Praha: PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2015 [cit. 2015-12-30]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/parole-dohled-nad-podminene-propustenymi/>

⁴³ GOJOVÁ, A. et al. *Příručka pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, s. 30.

⁴⁴ GÜNZLOVÁ, I. Vězeňství. In: GOJOVÁ, A. et al. *Sborník studijních textů pro sociální kurátory*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009, s. 209-210.

do jiného nově zvoleného místa trvalého bydliště, VS ČR ohlásí tuto změnu novému sociálnímu kurátorovi.⁴⁵

Po propuštění odsouzeného z výkonu trestu pomáhá sociální kurátor klientovi při vyřizování osobních záležitostí např. vyřízení občanského průkazu, doprovod na úřad práce, na azylové či komerční ubytovny apod.

⁴⁵ GOJOVÁ, A. et al. *Příručka pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, s. 31.

5 NEVLÁDNÍ NEZISKOVÉ INSTITUCE SPOLUPRACUJÍCÍ S ODSOUZENÝMI VE VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

5.1 Český helsinský výbor

Český helsinský výbor (dále ČHV) spolupracuje s VS ČR dlouhodobě. V současné době se podílí na projektu „Děti vězňových rodičů - posílení práv a postavení“, jehož cílem je udržení vztahů a vazeb mezi dětmi a jejich rodiči nacházející se ve vězení prostřednictvím tzv. asistovaných návštěv.⁴⁶

Asistovaná návštěva dětí za svými rodiči do vězení trvá tři hodiny a má navodit dítěti a rodiči pocit rodinné atmosféry. Rodič a dítě se na sebe těší. Setkání bývají velmi emotivní. Často se shledají po dlouhé době. Pro dítě je důležitý fyzický kontakt s rodičem. Potřebuje cítit rodičovskou lásku. Starší si uvědomují, že díky ČHV se mohou s matkou či otcem shledat. Děti jsou šťastné a doufají, že po propuštění rodiče z vězení budou zase pohromadě jako rodina.⁴⁷

ČHV zajišťuje finanční prostředky pro děti umístěné v ústavní či v pěstounské péči, ze kterých je hrazena cesta pro děti a jejich doprovod za rodiči do vězení. Za dotace od státu a z příspěvků dobrovolných dárců ČHV hradí cestovné a stravné pro děti a jejich doprovod např. asistovaná návštěva 18 dětí a 12 dospělých stojí cca 30 000,- Kč. Finanční náklady zvyšuje fakt, že jsou děti umístěné po celé republice, daleko od věznic. ČHV nemá vlastní dopravní prostředek a musí platit pro svoz dětí soukromé dopravce.⁴⁸

Ve věznici Světlá nad Sázavou probíhají asistované návštěvy nepravidelně od roku 2007. Návštěvy se konají ve společenské místnosti, která svým vzhledem nepřipomíná vězení a děti nejsou vystaveny frustrujícím zážitkům. Nad průběhem návštěv dohlíží sociální pracovnice VS ČR. Rodiny i s doprovodem se posadí k jednotlivým stolkům, kde si povídají, hrají, malují, jdou společně na oběd.

⁴⁶ Děti vězňových rodičů. *Český helsinský výbor* [online]. Praha: Český helsinský výbor, 2014 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <http://www.helcom.cz/cs/deti-veznenych-rodicu-2014/>

⁴⁷ Český helsinský výbor umožnil 18 dětem v náhradní rodinné péči kontakt s matkou ve vězení. *Český helsinský výbor* [online]. Praha: Český helsinský výbor, 2015 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.helcom.cz/cs/cesky-helsinsky-vybor-umoznil-18-detem-v-nahradni-rodinne-peci-kontakt-s-matkou-ve-vezeni/>

⁴⁸ Český helsinský výbor umožnil 18 dětem v náhradní rodinné péči kontakt s matkou ve vězení. *Český helsinský výbor* [online]. Praha: Český helsinský výbor, 2015 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.helcom.cz/cs/cesky-helsinsky-vybor-umoznil-18-detem-v-nahradni-rodinne-peci-kontakt-s-matkou-ve-vezeni/>

Projekt „Děti vězňených rodičů“ podporuje citový vztah mezi dítětem a rodičem a prohlubuje kontakt dětí s uvězněnou matkou nebo otcem. Je dobrým prvkem resocializačního procesu, kdy nutí rodiče k zamyšlení, aby se po propuštění starali o své děti a nepáchali trestnou činnost.

5.2 Laxus

Nezisková organizace Laxus poskytuje sociální a adiktologické služby⁴⁹ uživatelům drog nacházející se ve vazbě a ve výkonu trestu odnětí svobody. Propuštěným klientům z vězení pomáhá řešit problémy související s jejich aktuální drogovou a sociálně-právní situací.⁵⁰ Nabízejí pomoc jedincům začlenit se do běžného života bez užívání drog a konfliktů se zákonem. Laxus v rámci projektu „Drogové služby ve vězení“ spolupracuje s věznicí Světlá nad Sázavou od roku 2005, kde odborní zaměstnanci doporučují potenciální odsouzené pro výše uvedený projekt.

Do věznic Světlá nad Sázavou za odsouzenými dochází dva pracovníci zpravidla jednou za měsíc. Klientky motivují ke změně životního stylu. Poskytují informace o rizicích spojených s aplikací drog, o infekčních chorobách, o léčbě infekčních chorob apod. Pomáhají zprostředkovat kontakt s rodinou a osobami blízkými. Smyslem projektu je zajistit stejný přístup ke službám společnosti Laxus ve výkonu trestu odnětí svobody jako na svobodě a usnadnit jim návrat z vězení do civilního života.⁵¹

5.3 Mezinárodní vězeňské společenství

Mezinárodní vězeňské společenství (dále MVS) je křesťanské sociální hnutí. Vzniklo v České republice v roce 2010 a je součástí křesťanské dobrovolnické organizace v oblasti vězeňství Prison Fellowship International, která zřizuje po celém světě pomoc pro odsouzené ve výkonu trestu a jejich rodinám, propuštěným z vězení a obětem zločinu. MVS se aktivně podílí na resocializaci osob ve výkonu trestu. V rámci svých programů začíná spolupracovat s odsouzenými již ve výkonu trestu a pokračuje po propuštění jedince

⁴⁹ Kdo jsme. *Laxus* [online]. Hradec Králové: Laxus, 2006 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z <http://www.laxus.cz/index.php?page/>

⁵⁰ Centrum drogových služeb ve vězení. *Laxus* [online]. Mladá Boleslav: Laxus, 2006 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.laxus.cz/index.php?page=drogove-sluzby-ve-vezeni/>

⁵¹ Centrum drogových služeb ve vězení. *Laxus* [online]. Mladá Boleslav: Laxus, 2006 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.laxus.cz/index.php?page=drogove-sluzby-ve-vezeni/>

do civilního života. MVS podněcuje další křesťanské společnosti, aby se ujímali propuštěných a pomáhali tím omezovat rizika nežádoucího jednání. V současné době MVS pracuje na projektu s názvem „Příprava na propuštění a následná péče na svobodě“ ve věznicích Jiřice, Pankrác a Světlá nad Sázavou. Do programu je zapojeno cca 90 odsouzených.⁵²

MVS spolupracuje s věznicí Světlá nad Sázavou od roku 2011. Cílem projektu „Příprava žen na propuštění a provázení žen po propuštění z výkonu trestu.“ je začlenění odsouzených žen po propuštění zpět do běžného života, pomoc při navázání narušených rodinných vztahů, hledání zaměstnání, ubytování. Dílčí cíl směřuje propuštěné převzít odpovědnost za své chování a snížit u nich či úplně odstranit další trestnou činnost. Po propuštění se mohou bývalí vězni scházet v Praze v klubu Dvě ryby, kde MVS provozuje poradenskou činnost.⁵³

5.4 Národní centrum pro rodinu

Nestátní nezisková organizace Národní centrum pro rodinu (dále NCR) založená v roce 1996 Českou biskupskou konferencí se ve své činnosti zabývá postavením rodiny ve společnosti. Podporuje zdravé fungující rodiny, pomáhá vytvářet prorodinné klima ve společnosti a iniciuje prorodinné aktivity.⁵⁴

V květnu 2013 začalo NCR realizovat projekt „S_ANIM - podpora osob před a po propuštění z výkonu trestu k rovnému zapojení na trhu práce.“ Motivační kurz je zaměřen na sociální inkluzi a návrat na trh práce na základě rovných příležitostí a sociálního začleňování. Je určen odsouzeným ženám s následnou pomocí při hledání zaměstnání a ubytování po propuštění z vězení. Ve věznicí se uskutečňuje 9 setkání v délce 2,5 hodin. Každá schůzka je zaměřena na řešení konkrétního problému, který může nastat po propuštění. Odsouzené jsou seznámeny s požadavky trhu práce. NCR spolupracuje s personální agenturou, která může ženám pomoci vytipovat vhodné zaměstnání v místě

⁵² Úvod. *Mezinárodní vězeňské společenství* [online]. Praha: Mezinárodní vězeňské společenství, 2010 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.prisonfellowship.cz/o-nas/>

⁵³ HODNÁ, Eva. *Mezinárodní vězeňské společenství nabízí pomoc. ČESKÉ VĚZEŇSTVÍ*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2015 s. 17.

⁵⁴ O nás. *Národní centrum pro rodinu* [online]. Brno: Národní centrum pro rodinu, 2012 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://www.rodiny.cz/o-nas/>

pobytu po propuštění. Projekt S_ANIMA podporuje úspěšné zapojení do civilního života.⁵⁵ Zájem o projekt S_ANIMA ve věznicí Světlá nad Sázavou stále stoupá.

5.5 Podané ruce

Společnost Podané ruce o.p.s. pomáhá osobám, které se následkem své závislosti (drogy, alkohol, automaty) dostali do VTOS. V programu postpenitenciární péče poskytují propuštěným jedincům podporu při návratu do běžného civilního života. Společnost vznikla v roce 1991. S věznicí Světlá nad Sázavou spolupracuje od roku 2013.

Společnost Podané ruce navazuje ve věznicí Světlá nad Sázavou kontakt s klientkami během výkonu trestu. Dvakrát za měsíc navštěvují odsouzené dva pracovníci, kteří provádí informační besedy zaměřené na individuální i skupinové poradenství v oblasti sociální, trestně-právní, pracovní, dluhové. Dále poskytují individuální a skupinovou psychoterapii v oblasti drogového poradenství, předléčebného poradenství - příprava a zprostředkování ambulantní léčby, léčby v psychiatrických léčebnách, v terapeutické komunitě, předvýstupního poradenství - prevence předávkování. Zajišťují návaznou péči po propuštění např. sociální pomoc, asistenci na úradech, pomoc při řešení bydlení, testování na HIV a hepatitidu. Se společností Podané ruce jsou odsouzené i v písemném kontaktu. Součástí pomoci odsouzené jsou konzultace o její situaci s osobami blízkými. Společnost Podané ruce úzce spolupracuje s PMS při probačním dohledu a sociálními kurátory.⁵⁶

⁵⁵ Projekty, S_ANIMA. *Národní centrum pro rodinu* [online]. Brno: Národní centrum pro rodinu, 2013 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://www.rodiny.cz/projekty/sanima/>

⁵⁶ Centrum poradenských služeb ve vězení a po výstupu. *Podané ruce cesta ke svobodě* [online]. Brno: Společnost Podané ruce o.p.s., 1995 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.podaneruce.cz/programy-a-pece/drogove-sluzby-ve-vezeni/drogove-sluzby-ve-vezeni-a-nasledna-pece-brno/>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 METODIKA VÝZKUMU A TECHNIKA SBĚRU DAT

6.1 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum sděluje zjištění slovem. Je to podrobný popis, kdy se výzkumník snaží přiblížit ke zkoumaným osobám a k situacím, ve kterých se nacházejí. Kvalitativně orientovaný výzkum usiluje porozumět člověku, chápat jeho vlastní hledisko - jak on vidí a posuzuje jednání kolem sebe, protože každý člověk nebo skupina lidí je specifická.⁵⁷ Cílem kvalitativního výzkumu „je hluboké proniknutí do konkrétního případu a objevení nových souvislostí.“⁵⁸

Mezi metody kvalitativního výzkumu patří rozhovoru.

Rozhovor se dělí na:

- a) nestrukturovaný - otázky a pořadí otázek nejsou připravené dopředu, výzkumník má připravené schéma a cíl výzkumu,
- b) polostrukturovaný - rozhovor je částečně připravený, výzkumník použije klíčové otázky, které pevně nezachová, dotazy přizpůsobuje obsahu rozhovoru.⁵⁹

6.2 Stanovení cíle výzkumu

Hlavním cílem kvalitativního výzkumu v bakalářské práci bylo zjistit, **jaké aktivity programu zacházení pozitivně ovlivňují odsouzené na výstupním oddělení.**

Podotázkami dílčí cíl sleduje:

- 1) Co motivuje odsouzené na výstupním oddělení plnit program zacházení?**
- 2) Jak odsouzené nahlíží na výstupní oddělení?**
- 3) Jsou odsouzené z výstupního oddělení připravené na návrat do civilního života?**

⁵⁷ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010, s. 35.

⁵⁸ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010, s. 36.

⁵⁹ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010, s. 201-202.

6.3 Příprava a průběh rozhovoru

Výzkum byl prováděn na VO dozor ve věznici Světlá nad Sázavou s laskavým svolením ředitelky věznice plk. PhDr. Gabriely Slovákové, Ph.D. Při rozhovoru nesmělo být použito nahrávací zařízení, které je do věznice povoleno vnášet pouze v oprávněných případech.

Ve věznici jsou zřízeny dvě ubytovny VO pro odsouzené zařazené do VTOS dozor (kapacita 20 odsouzených) a VTOS ostraha (kapacita 25 odsouzených). VO se nachází v pátém podlaží v nově přistavěných prostorách věznice. Svým vzhledem a zařízením připomíná internátní ubytování.

Kulturní místnost je do tvaru L. Při vstupu se na levé straně nachází kuchyňská linka vybavená elektrickým sporákem, rychlovarnou konvicí, kuchyňským nádobím. Na pravé straně jsou skříňky k uložení určitého kuchyňského vybavení, které se z bezpečnostních důvodů zamykají a používají pouze v době aktivit PZ. Dále se na kulturní místnosti nalézá televizor, knihovna, stoly a židle, žehlička a žehlicí prkno.

Součástí koupelny mimo sprchových koutů, nerezových toalet a umyvadel je automatická pračka.

Ložnice jsou určeny pro čtyři odsouzené. Jsou vybavené stolem, železnými dvoupatrovými postelemi. Každá odsouzená má přidělenou plechovou skříňku pro uložení svých věcí, židli a polici.

VO je moderní ubytovna, která vyhovuje požadavkům nekuřáček. Odsouzené kouří v dobře větratelné „kuřácké“ místnosti oddělené od VO dveřmi.

Při rozhovoru mají odsouzené tendenci hovořit pouze o svých současných problémech např. podmíněné propuštění, děti, partneři, bydlení atd. Aby se neodkláněly od tématu, na část připravených otázek s otevřenými odpověďmi, odpovídaly písemně. Další informace, které odsouzené poskytly, byly zaznamenány – viz příloha I. a II.

Kvalitativní rozhovor se realizoval v průběhu čtrnácti dnů. S odsouzenými bylo nutné si domluvit schůzku předem vzhledem k jejich pracovní vytíženosti. Interview probíhalo v dopoledních hodinách na ložnicích VO tj. v prostředí, které respondentky důvěrně znají. Každý rozhovor trval cca 60 minut. Všechny odpovídaly uvolněně a ochotně.

Odsouzené ve VTOS se vyznačují zpravidla nižší intelektovou úrovní. První odsouzená byla vybrána na doporučení vychovatelky z VO. Respondentka dané prostředí znala a dokázala ho velmi dobře podrobně popsat. Další odsouzená byla vybrána na doporučení té první. Tímto způsobem se pokračovalo do té doby, kdy poslední klientka již nesdělila další nové skutečnosti.

Před rozhovorem byla každá respondentka seznámena s cílem výzkumu, ujištěna, že rozhovory jsou anonymní a veškerá data budou použita pouze pro realizaci výzkumu.

6.4 Výzkumný vzorek

Tohoto výzkumu se zúčastnilo pět odsouzených žen umístěných na VO - dozor. Níže jmenované respondentky jsou v pořadí, ve kterém byl s nimi prováděn rozhovor.

Respondentka Marie

Věk: 50 let, rozvedená, dvě děti, ukončené středoškolské vzdělání – obchodní akademie. Před nástupem do VTOS byla vedena v evidenci úřadu práce. Ve VTOS je poprvé, trest odnětí svobody uložen na dobu čtyř let, na VO je umístěna sedm měsíců.

Respondentka Jitka

Věk: 46 let, rozvedená, jedno dítě, ukončené střední odborné vzdělání – prodavačka. Před nástupem do VTOS byla zaměstnaná. Ve VTOS je poprvé, trest odnětí svobody uložen na dobu dvanácti let, na VO je umístěna tři měsíce.

Respondentka Michaela

Věk: 29 let, svobodná, bezdětná, ukončené střední odborné vzdělání – kuchař, číšník. Před nástupem do VTOS byla zaměstnaná. Ve VTOS je poprvé, trest odnětí svobody uložen na dobu deseti let, na VO umístěna tři měsíce.

Respondentka Eva

Věk 43 let, svobodná, tři děti, ukončené základní vzdělání. Před nástupem do VTOS byla zaměstnaná. Ve VTOS je poprvé, trest odnětí svobody uložen na dobu čtyř let, na VO je umístěna šest měsíců.

Respondentka Simona: Věk 54 let, rozvedená, jedno dítě, ukončené vzdělání středoškolské - gymnázium. Před nástupem do VTOS pracovala jako osoba výtělečně

činná - realitní makléřka. Ve VTOS je poprvé, trest odnětí svobody uložen na dobu pěti let, na VO je umístěna čtrnáct dní.

6.5 Analýza odpovědí

Na základě rozhovorů bylo zjištěno následující:

1) Co motivuje odsouzené na výstupním oddělení plnit program zacházení?

Marie má přehled o tom co jsou PZ. Ve věznici je zaměstnaná u soukromého subjektu.

„Do práce chodím ráda a baví mě.“ Podle svých slov PZ plní: *„Aktivně, ráda a považuji je za důležité.“* Upřednostňuje: *„Ruční práce a arteterapii.“*

PZ, které by uvítala, jsou: *„Z oboru psychologie a praktický život.“* Pod pojmem „Praktický život“ si představuje: *„Více poradenské činnosti než věznice nabízí. Jsou tu holky, které si neumějí poradit nebo nechtějí poradit, když se dostanou do nesnází. Neví na jaký úřad se obrátit, neví co si počít v oblasti bydlení, práce, rodiny, exekucí. Přes veškerou snahu věznice, kterou velmi oceňuji, je toho času na odsouzené v této oblasti málo.“*

Marie navštěvuje kurz „Trénování paměti“ na školském vzdělávacím středisku. *„Chodím tam jednou za týden na dvě hodiny. Učitelka nám vysvětluje funkce mozku, řešíme hlavolamy, hodně se nasmějeme, cítím se tam dobře. Chodím do studovny. V knihovně je mnoho knih, díla, která běžně nejsou - naučná literatura, školní matematika.“*

Motivací plnit PZ je: *„Tady ve věznici hlavně vyplnit volný čas, ale venku to mám jako koníčka.“*

Jitka ví, co jsou PZ. Je zaměstnána jako pomocná síla v kuchyni. PZ jí částečně pomáhal vybírat speciální pedagog.

„Programy zacházení plním aktivně, ale všechny nestíhám, protože jsem v práci - střídám ranní a odpolední směnu. Do práce chodím ráda, baví mě mluvit s chvilkou⁶⁰ o zahradě, ručních pracech, abych neslyšela jenom jedno a to samý. Kontakt s civilním životem mi chybí a dopisem to nevyjádříte. Civilka nám radí kam se máme jít ve městě podívat, kde je co zajímavého, když jdeme na vycházku s vychovatelkou. Když nejsem v práci, chodím na komunitu s vychovatelkou, na politiku a hospodaření, ráda vyšívám, a když mám čas chodím na kurz vaření tady na ubytovně.“

⁶⁰ Pozn. autora: civilka - slangový výraz - zaměstnanec VS ČR - v tomto případě kuchařka.

PZ, které by uvítala, jsou: *„Cizí jazyky, hlavně angličtina, ale ne na školském, chce to kurz angličtiny pro pokročilé tady na ubytovně. Programy zacházení jsou určitě důležité a pro spoustu lidí přínosem. Pro mě kurz vaření a hospodářství a politika, kdy získávám rozhled o celém světě. Řekla bych, že programy zacházení jsou použitelné pro zapojení do normálního života.“*

Motivací plnit PZ: *„Je rozvíjení mých vědomostí v široké oblasti.“*

Michaela zná, které PZ má stanovené. Je zaměstnána jako pomocná síla v kuchyni.

„Programy zacházení jsem si částečně vybírala sama. Nejvíc mám ráda pohybovou terapii a abreakčně relaxační terapii, chodím na ruční práce, samoobslužné činnosti. Nerada chodím na kurz vaření, ten mě nebaví. Abreakčně relaxační terapie je něco na způsob jógy, děláme polohovací cviky, sjednocujeme mysl s tělem. Hraje relaxační hudba. Mám ráda klid, soustředím se na to a je mě fajn. Chodí nás tam deset a míň. Ruší mě holky, který to nebaví, ale když jsme tam tři čtyři tak si povídáme. Na pohybový terapii se učíme nový cvičení, to cejtím každý sval v těle. Cvičíme pozdrav slunci. Já mám svoje vybraný cviky. To si večer lehnu do postele a snažím se hodit do klidu. Z okna pokoje koukám na silnici a na světla, a říkám si – to je cesta a je to moje cesta, po který mám jít.“

PZ, který by uvítala je jóga. Dle názoru Michaely jsou PZ ve věznici: *„Asi důležité, podle toho, jak k nim člověk přistupuje.“*

Motivací plnit PZ je: *„Povinnost a pokud je plním ráda, tak pocit zpříjemnění pobytu.“*

Evě s výběrem PZ pomáhal speciální pedagog: *„Vybrala jsem si vše, co mi nabízel.“* Eva je zaměstnána jako pomocná síla v kuchyni.

Na otázku, které PZ má stanovené, odpověděla: *„Ruční práce, vaření, komunikační dovednosti, zprávy a hospodářství z ČR a abreakce a relaxace, vycházky s paní vychovatelkou.“*

Ráda navštěvuje: *„Komunikativní dovednosti – ráda si povídám s paní vychovatelkou, baví mě, když mluví o běžných věcech, dokáže říct svůj názor a umí si ze sebe udělat legaci. Chová se lidově, má srdíčko na pravém místě. Když vidí, že mají některý holky špatnou náladu, snaží se je dostat ven na vycházku po věznici.“*

Nerada plní z PZ: *„Abreakce a relaxace s terapeutem.“*

Motivací plnit PZ je: *„Podmíněné propuštění, útěk před stereotypem a vyplnění volného času.“*

Simona si část PZ vybírala sama a některé se speciálním pedagogem. Navštěvuje školské vzdělávací středisko, druhý ročník dvouletého učebního oboru Provozní služby.

Jako další stanovené PZ uvedla: „*Pohybová terapie, abreakce a relaxace, ruční práce, kurz počítačů a programy povinné v rámci výstupního oddělení. Všechny programy zacházení plním ráda, protože nemám ráda nečinnost. Upřednostňuji programy s malým kolektivem. Abreakce a relaxace jsou cviky na způsob jógy, tai-ti, asány, propojení duševna a tělesna. Hodně to prožívám, proto po cvičení nerelaxuji, relaxace mě deptá, ale snažím se to zvládat. Sednu si do kouta a učím se. Terapeut už mě zná a toleruje.*“

PZ, které by uvítala: „*Byl by nejlépe individuálně zaměřený podle vzdělání, sociálního prostředí atd.*“

Dle názoru Simony jsou PZ důležité: „*Ale měly by být individuálně zaměřeny s ohledem na typ osobnosti.*“

Motivací plnit PZ: „*Vítám jakoukoliv činnost, jsem zvyklá na vysoké pracovní tempo a nečinnost mě ubíjí.*“

„*Ve výkonu trestu je vidět snaha vychovatelů, specpedů⁶¹, psychologek s odsouzenými pracovat. Odvádějí velký kus práce. Jenže 90 % lidí patří do stejné škatulky. Nikdy jsem netušila, že existují takový lidé, tolik primitivismu, omezenosti, jednoduchosti se jinde nevidí. Otec neznámý, matka fešačka, ve 13-14 letech porodí dítě, o které se nestará, nikdo ho nevychová a co potom tyhle děti v životě čeká? Vězení. Většina lidí z tohohle prostředí vzešla. Stačí jim čtyři sprostá slova a nic jiného nepotřebují. Nedivím se, že se tak neurvale chovají, vulgárně mluví. Z toho logicky vyplývá, že ty programy se dělají hlavně pro tento typ lidí. Jsou tu holky, u kterých by se dalo změnit jejich jednání, uvažování a mají snahu se změnit. Stává se mi, že jsem holkám něco vysvětlovala, pomáhala napsat žádanku, naformulovat dopis k soudu, na sociálku, byly rády, že se jim věnuji, ale když přišel někdo další do pokoje, oni se za mou pomoc stydí a přestanou se mnou mluvit. Za pomoc se stydí, protože by v té smečce ostatních neuspěly. Kdo chce s vlky býti, musí s nimi výti.*“

Vyhodnocení: Motivačním činitelem plnit PZ je hlavně využití volného času. Z uvedeného vyplývá, že PZ odsouzené nechápou jako celek pracovní, vzdělávací, zájmové, speciální výchovné současně, ale každý zvlášť. Většina respondentek měla před

⁶¹ Pozn. autora: specped – slangový výraz - speciální pedagog.

nástupem do VTOS vytvořené pracovní návyky a všechny mají ukončené vzdělání. Jejich podrobné odpovědi na PZ se týkají zájmových a speciálních výchovných aktivit. Tyto aktivity chápou v první řadě jako možnost smysluplného trávení volného času, jako prostředek proti nudě a stereotypu chodu věznice, jako nástroj k udržení dobré fyzické a zejména duševní kondice. Vítají, že si mohou osvojit nové znalosti a dovednosti, které prakticky využijí po propuštění na svobodu. Ač tento názor v odpovědích přímo nezazněl, lze vidět jejich aktivní zapojení do PZ také jako snahu „nepromarnit“ čas strávený mimo běžný život. Pozitivně hodnotí přístup vychovatelky, která jim svým lidským přístupem připomíná běžný život za zdmi věznice. Cítí zájem o svoji osobu, což jim pomáhá zvládat pobyt za mřížemi.

2) Jak odsouzené nahlíží na výstupní oddělení?

Marie je umístěná na VO sedm měsíců.

„Rozdíl mezi běžnou ubytovnou a výstupním oddělením je v aktivitách programu zacházení, je tu více besed ohledně života venku, mám častější možnost chodit na vycházky ven s vychovatelkou. V civilu využiji doporučené programy týkající se práce a bydlení.“

Na otázku jak chápe sociálně právní poradenství, odpověděla: *„Chodí sem sociální pracovnice, s ní jsem moc spokojená, ale celkové právní poradenství bych si přála více rozvinuté. Půl hodiny týdně, kdy se nám sociální věnuje je málo. Chybí mi více právního minima, každý podává žádost k podmíněnému popuštění sám za sebe, odsouzená píše odsouzené dopis k soudu a tím si můžou uškodit. V právním poradenství by se mohli odborníci věnovat lidem individuálně a to je tady těžko proveditelné. I na psychosociální poradenství je málo času na vězně. Psycholožky jsou na úrovni, a když něco potřebuji, přijdou za mnou. Jsem s nimi v častějším kontaktu už od nástupního oddělení, protože trpím úzkostí. Odsouzené jsou vděčné za přízeň někoho ze zaměstnanců. Líbí se mi starost zdejších farářů. Pan P je druhý farář, který mě v životě ovlivnil a já jsem za to vděčná.“*

Jitka je na VO umístěna tři měsíce.

„Největší výhodou výstupního oddělení jsou vycházky s vychovatelkou mimo věznici. Každá vycházka je jiná, podle přístupu vychovatelů. Mladí vychovatelé jsou arogantní, pořád nás napomínají, ale když jdeme s vychovatelkou, která je v pohodě, je v pohodě i vycházka. Na vycházku máme vykontovaný peníze, který musíme utratit. Na první vycházku máme vykontovanou stovku, na druhou dvě stě. Jdeme do restaurace, cukrárny a když holky peníze nemají, ostatní se podělí, abysme všechno co máme vykontovaný, utratily. Na vycházce venku jsem byla už čtyři krát. V březnu mě čeká desetihodinová vycházka s rodinou, v dubnu

vycházka s vychovatelkou, v květnu dvaceti čtyř hodinová vycházka s rodinou, v červnu s vychovatelkou a v červenci, když se nic nestane, přerušeni trestu na tři dny.

Na výstupním oddělení je větší slušnost, odsouzené mi vykají, cigánky se ke mně chovají slušně. Nerada se hádám. Chovám se slušně. Není potřeba zbytečně na sebe upozorňovat, kopat kolem sebe. Trest si stejně nezkrátím.

Běžná ubytovna ani výstupní oddělení mi nezachovají soukromí. Odsouzené do vás viděj, otevřete skříňku a ostatní viděj, co tam máte. Když přijde pošta, peníze na konto - všichni to viděj. Vím, že na to nemá vychovatelka čas a prostor, ale poštu by nám měla dávat v soukromí. Co je určeno mě, by ty ostatní neměly vidět ani slyšet.

Na otázku zda se účastní sociálně právního a psychosociálního poradenství odpověděla: *„Nemám čas. Když tu probíhá aktivita se sociální nebo psychologou, jsem v práci. Já žádný poradenství nepotřebuju. Vše si dokážu vyřídit sama.“*

Michaela je na VO umístěna tři měsíce.

„Pro mě je důležitý bejt na výstupku, motivuje mě vycházka ven ať už s vychovatelkou nebo s mamkou. Na běžném patře je miň aktivit, například jednou týdně vyšívání s vychovatelkou, ta sedí, mlčí a pak na vás píše posudek a ani vás pořádně nezná.

Na výstupku je to lepší. Je nás miň holek na pokoji. Na výstupku je běžný den stejný jako na jiných patech. Ráno vstanu, pokračuju ranním rituálem - vyčistím si zuby, uvařím kávu, nachystám se na snídani a odcházíme na stravu. Po snídani úklid, občas do oběda spánek – pokud nejdeme do práce. Po obědě televize, čtení, malování mandal. Po večeři sprcha, příprava na druhý den do práce, večerní sčíták ⁶², pak televize, psaní dopisů a potom odpočinek, relax v posteli a spánek.

Člověk má hledat podněty, jak být šťastný, koupit balík tabáku a kávu, je málo. Pracuju sama se sebou. Nerada se vracím do minulosti, neplánuju budoucnost, beru věci tak jak život přináší. Snažím se v meditaci najít věci, který ve mně vyvolaly pozitivní pocity. Je tu moc nenávisť, lidé jsou zlý, vadí mi, když někdo lže. To co dávám lidem to mi vrací, nechovají se ke mně hnusně, mám dobrou zpětnou vazbu. Jsem idealista a chtěla bych změnit svět. Mám ráda práci, kdy je za mnou něco vidět. Je důležité najít si činnost, najít si něco co vás bude bavit a je jedno jestli ve vězení nebo venku.

⁶² Pozn. autora: sčíták – slangový výraz - početní prověrka stavu.

Nevím, jaký programy zacházení v civilu užiju, spíš je nestihám. Nestihám sociální ani psychologku, když tu mají aktivitu. Základní potřeby za mě řeší výkon trestu, ale sociální problémy například hlásit se na úřadu práce, vyplnit tiskopis bych zvládla sama.“

Eva je na výstupním oddělení umístěna šest měsíců.

„Na předvýstupní⁶³ jsem byla vybrána, že splňuji podmínky. Umístění na předvýstupku je pro mě důležité, chápu to, jako krok dopředu, krok domů, že jsem se někam posunula. Je tu větší šance projít na podmíněné propuštění. Výhoda předvýstupního je hlavně vycházka s vychovatelkou, návštěva s rodinou mimo věznici. Ven se moc těším. S vychovatelkou jsem byla venku asi už čtyřikrát, vždy za dva měsíce – říjen, prosinec, únor, březen. S rodinou mě ještě nepustili, protože nemám první děesku.⁶⁴ Až budu mít první děesku, můžu ven s rodinou, ale musím mít odměnu. Předvýstupko беру jako výběrový patro, ale nechápu, proč tu jsou holky se spoustou kázeňáků⁶⁵ a dali je sem. Je to nefér vůči ostatním holkám, který by si zasloužily být tady.“

Svůj běžný den na VO popsala takto: *„Chodím do práce tady do kuchyně, střídám ranní a odpolední směnu. Ve volném čase se účastním aktivit, vyšívám, luštím křížovky na čas. Mám období, kdy hodně čtu a chodím do knihovny. Ručním pracem jsem se na svobodě nikdy nevěnovala, mamka šila, ale mě to nebavilo, teď se těším domů, až ukážu svým dcerám, co jsem se tady naučila.*

Sociálně právní poradenství nevyužívám, jenom se mnou sociální řešila občanský průkaz. Na psychosociální poradenství nechodím, protože jsem v práci. Vím, že minule pouštěla psychologka film o drogách.“

Simona je umístěna na VO čtrnáct dní.

„Být tady na výstupním je pro mě podstatné, je tu malý počet lidí a máme více aktivit s důrazem na individuální přístup a aktivity zaměřené na svobodný přechod do běžného života.

Rozdíl mezi výstupní a jinou ubytovnou je velký. Na pokoji jsme čtyři místo osmi. Čtyři se lépe se domluví. Když je vás na ložnici osm nemáte se kam hnout. Jsem introvert, mám ráda malý kolektiv 3 - 4 holky mi vyhovuje.

⁶³ Pozn. autora: předvýstupko - slangový výraz - výstupní oddělení, odsouzené chápou výstupní oddělení jako ubytovnu před propuštěním z VTOS.

⁶⁴ Pozn. autora: děeska – slangový výraz - první diferenciační skupina, odsouzeným se uděluje za kladné plnění programů zacházení, je to zdoluhavý proces, kdy odsouzené musí získat kázeňské odměny.

⁶⁵ Pozn. autora: kázeňák - slangový výraz - kázeňský trest, odsouzeným se uděluje za porušení základních povinností dle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, § 28.

Jednou jsem byla na vycházce s vychovatelkou a jednou jsem měla návštěvu s rodinou mimo věznicí. Jinak jsem si návštěvy sem do věznice nežádala, syn tohle prostředí špatně snáší. Hodně si píšeme. Telefonujeme si v rámci možností.“

Běžný den na ubytovně popisuje: *„Vstávám o půl páté, ranní hygiena, převléknu se, nachystám věci do školy, uklidím, jdu do školy, plním aktivity, popřípadě chodím na brigády, kurzy, učím se, čtu, dělám ruční práce – většinou háčkování, sleduju zpravodajství, večer sprcha a cca 21.00 hodin jdu spát.“*

Povinné aktivity - psychosociální poradenství jsem se ještě neúčastnila, byla jsem ve škole, ale s psycholožkami mluvím často, už od vazby.

Sociálně právní poradenství nepotřebuji a 90% ženských jsou pyšné na to, že nikdy pracovat nebudou. Budou fetovat, krást atd. Neumí si přestavit jiný styl života, když jdou krást, tak mají peníze hned a nemusí čekat na výplatní den. Zajímavé je, že nevěří tomu, že se do vězení opět vrátí.“

Vyhodnocení: Odsouzené vnímají VO velmi pozitivně a uvědomují si jeho výhody. Hlavní důraz kladou na soukromí tj. menší počet vězňů na ložnicích. Dodržování základních pravidel slušného chování např. vykání, zaklepání na dveře před vstupem do ložnice apod., jim svým způsobem připomíná civilní život. Dalším pozitivem VO jsou pro odsouzené extramurální programy. Vycházka s vychovatelem nebo opuštění věznice v souvislosti s návštěvou jim napomáhá přičichnout k „civilu“ a mít na chvíli pocit svobody. Ovšem na vycházce citlivě vnímají chování vychovatelů, je-li vychovatel lidský a dokáže si s nimi povídat jako rovný s rovným, je vycházka uvolněná, příjemná a všichni si od vězeňského prostředí na chvíli odpočinou.

Respondentky nevyužívají sociálně právní a psychosociální poradenství podle nařízení generálního ředitele č. 68/2013. Postupují individuálně. Potřebují-li na řešení problémů sociální pracovníci nebo psycholožku, napíší žádanku a odborní zaměstnanci se za nimi dostaví. Ze strany věznice by Marie uvítala právní minimum na poskytnutí detailních informací, jak si podat žádost o podmíněné propuštění. Odborní zaměstnanci by se v této oblasti odsouzeným měli věnovat individuálně.

3) Jsou odsouzené z výstupního oddělení připravené na návrat do civilního života?

Marie: má podanou žádost o podmíněčné propuštění. Žádost si podávala sama.

„S Probační službou v současné době nespolupracuji. Mám špatnou zkušenost. Když jsem s nimi byla v kontaktu před nástupem do vězení, dělali šetření tam, kde jsem bydlela a nájemce mě na to vyhodil z bytu. Se sociálním kurátorem v kontaktu jsem.

Pomoc mi nabízeli Romonrom a Alpaso. Na Romodrom Pardubice jsem dostala adresu od jiné odsouzené. Odepsali mi do týdne. Poslali mi seznam bydlení ve městě kam se chci vrátit a seznam volných pracovišť v jižních Čechách. Na Alpaso Vysočina mi dala kontakt sociální pracovnice. Zajišťují práci a bydlení. Mám s nimi podepsanou předběžnou smlouvu o spolupráci. Musela jsem dát souhlas se zpracováním osobních údajů. Obrátila jsem se i na Semitam z Havlíčkova Brodu. Ti mi zatím nabídli práci – montování kabelů. Kdybych dostala práci v Brodě, zůstanu tady. Pro mě není problém se z Budějovic přestěhovat na Vysočinu.

Ve vězení jsem chodila do programu S_ANIMA. Pro mě to bylo užitečné, dozvěděla jsem se něco nového ohledně práce a bydlení. Při každém setkání se rozebíralo jiné téma. Informovali nás, jak si poradit například při hledání zaměstnání.

Až mě propustí z vězení, mám více možností kam se vrátit - k bratrovi, kamarádovi, mám dvě přítelkyně. Práci si budu vyřizovat přes Alppaso, Romodrom nebo Semitam.

Trestnou činnost rozhodně páchat nechci. Ani jsem nikdy nechtěla. Do společnosti se budu snažit začlenit, ale nebude to jednoduché.“

Jitka bude žádat o podmíněčné propuštění v červenci 2016.

„Uvidím, jestli soud bude požadovat u pépěčka⁶⁶ soudního znalce⁶⁷, to by se mi protáhlo nejmíň o dva měsíce. Snad projdu.

S Probační službou teď nespolupracuju, ale v budoucnosti bych chtěla. Se sociálním kurátorem ani s neziskovkama také ne. Nepotřebuju to. Po propuštění se budu vracet do místa trvalého bydliště. Práci zajištěnou nemám, ale věřím, že si ji brzo najdu.

Do společnosti se určitě rádně začlením. Budu se věnovat synovi a rodičům, kterým jsem vděčná za jejich pomoc po dobu mého výkonu trestu. Jsem pyšná na syna. I když jsem nemohla dohlížet na jeho výchovu, vyučil se, chodí do práce a má i přítelkyni.“

Michaela nemá v současné době zažádáno o podmíněčné propuštění.

⁶⁶ Pozn. autora: pépěčko – slangový výraz – podmíněné propuštění z VTOS.

⁶⁷ Pozn. autora: Jitka byla odsouzena na násilnou trestnou činnost. Při projednávání podmíněného propuštění si soud může vyžádat soudního znalce z oboru psychiatrie.

„S Probační službou, sociálním kurátorem a s neziskovkami nespolupracuju ani v budoucnu nemám zájem spolupracovat. Po propuštění vím na koho se obrátit, co mám dělat. Vracet se budu ke své mamce. Práci zatím zajištěnou nemám. Trestnou činnost páchat nebudu. Vše mám srovnané. Jsem ráda, že jsem tady. Vězení mi nic nevzalo. Díky terapeutovi jsem se dokázala otevřít, nejsem tolik uzavřená. Život v civilu si dokážu představit. Do společnosti se pokusím zařadit.“

Eva si podala žádost o podmíněné propuštění v dubnu 2016.

„V současné době jsem v písemném kontaktu se sociálním kurátorem. Psala jsem mu v létě 2015 a on hned odpověděl. Poskytl mi informaci o tom, že mi sežene ubytování v místě bydliště. S Probační službou nespolupracuju.

Ve vězení jsem chodila do programu SANANIM. Skupinovou terapii jsem odmítla, chtěla jsem individuální pohovor. Zpočátku jsem na lektora všechno vylila.⁶⁸ Do programu jsem se nehodila. Nejsem dlouhodobá feťačka, radši to prodám a budu mít peníze než bych to požila. Z programu mě vyřadili. Neměli mi co nabídnout. Na vazbě jsem spolupracovala s Laxusem.

Já jsem drogy prodávala. Manžel se se mnou rozvedl, byla jsem na dně a chyběly mi peníze. Za klukem chodili kamarádi a nabídli mi prvního jonta. Zjistila jsem, že je mi po tom dobře. Občas mi nechali psaníčko na dobrou náladu. Najednou se rozkřiklo, že mám doma drogy, tak za mnou začali chodit zákazníci. Nevěřila byste, kdo všechno bere. Lidi ze střední nebo vyšší společnosti. Vůbec byste to na nich nepoznala. A už to začalo. Psala jsem si do sešitu za kolik jsem nakoupila a za kolik prodala. Tyhle poznámky pak byly u soudu vedený jako důkaz. Po soudu mi je policajti vrátili. V místě bydliště jsem navštěvovala K - centrum. I když berete drogy, můžete s nimi spolupracovat a ukazovat ostatním feťákům, jak mají používat jehly, kam je odložit. Nafasovala jsem jehly a chodila za těma, co brali. Hrozně mě rozčilovalo, když chtěli jehlu používat víckrát. Vlastně jsem dělala osvětu, učila je hygieně, ukazovala, jak si to mají píchnout a dodržovat pravidla, aby se třeba nenakazili žloutenkou. Jenže u soudu bylo tohle moje chování použito proti mně. Díky trestné činnosti nevím, jestli na podmíněné propuštění vůbec projdu. Na lidi co prodávají se soud dívá přísněji, než na ty co jenom berou.

Až mě propustí, budu se vracet do místa trvalého bydliště. Práci zatím zajištěnou nemá. Svoji trestnou činnost jsem si uvědomila až moc. Věřím tomu, že se do společnosti řádně začlením.

⁶⁸ Pozn. autora: ve smyslu svěřila.

Vrátit do vězení bych se už nikdy nechtěla. Je hrozně těžké dostat odměnu, musíte se hodně snažit, než získáte pochvalu, než se někam posunete. Dostala jsem povzbuzující dopis od syna, kde mamka a syn se připojují k půlce⁶⁹. Syn tam napsal, že mě moje dcery 12 a 14 let potřebují doma, abych se o ně mohla starat a vychovávat je.“

Simona si bude žádost na podmíněné propuštění podávat v září 2016.

„ Já spolupracuji pouze se sociálním kurátorem. S probačním úředníkem jsem spolupracovat nemusela. Neziskovky, co chodí sem do věznice, nepotřebuji, nikdy jsem nebrala drogy ani nepila alkohol.

Mám strach kvůli pépěčku. Musím zvolit nějaký kompromis, abych se dostala domů. Trest jsem nastoupila sama, ale cítím se nevinná. Kdybych neustále oddalovala nástup trestu ze zdravotních důvodů, určitě bych se tu neobjevila. Jsme malá rodina a syn se nemůže smířit s tím, že jsem tady. Maminka a syn mě podporují. Vězení jsem se sice přizpůsobila, nemám problém s autoritou, ale doma je doma.

Po výkonu trestu se budu vracet do místa trvalého bydliště, mám byt, zázemí. Práci zajištěnou mám. Určitě se rádně začlením do společnosti. Život na svobodě si představit dokážu.“

Vyhodnocení: Odsouzené se v průběhu výkonu vazby a VTOS silně fixují na svobodný život, na děti, rodiče, partnery. Svoboda a rodina jsou nejčastěji se opakující slova. Dřívější propuštění z VTOS jim umožňuje podmíněné propuštění, které musí být velmi zasloužené. Toho si jsou odsouzené vědomi. Soud posuzuje aktivního plnění PZ, spolupráci s PMS nebo s neziskovou organizací, první diferenční skupinu. Přihlíží na sociální zázemí odsouzené tj., možnosti bydlení, práce, zajištění finančních prostředků a zázemí rodiny. Splnit tyto podmínky není jednoduché. Musí aktivně plnit PZ od začátku VTOS a ne účelově, jen v době, kdy vzniká nárok na podmíněné propuštění. VO jim dává možnost, vytvořit si předpoklady pro možnost podmíněného propuštění a ani to není zárukou, že soud podmíněné propuštění schválí. To vše si odsouzené plně uvědomují. Každá z respondentek je připravená na návrat do svobodného světa, ale jen některé dokáží přiznat, že to pro ně nebude jednoduché.

⁶⁹ Pozn. autora: půlka - slangový výraz-podmíněné propuštění.

6.6 Vyhodnocení hlavní výzkumné otázky

Odsouzené VO chápou jako ubytovnu, která jim svými aktivitami PZ a nastavenou pomocí penitenciárních zaměstnanců VS ČR dává možnost dřívějšího propuštění z výkonu trestu prostřednictvím podmíněného propuštění.

Odsouzené při umístění na VO kladou důraz na větší soukromí, respektování základních pravidel slušného chování, extramurální programy tj. čtenější vycházky s vychovatelkou mimo věznici nebo opuštění věznice v souvislosti s návštěvou.

Z výzkumu vyplynulo, že aktivity, které pozitivně ovlivňují odsouzené na VO jsou aktivity realizované ve volném čase. Jsou to tedy PZ náležející do oblasti zájmových a speciálních výchovných. Tyto volnočasové aktivity chápou jako smysluplné využití volného času, jako prostředek k udržení fyzické a psychické kondice, osvojení nových znalostí a dovedností, které prakticky využijí po propuštění na svobodu.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce je *analýza aspektu programu zacházení na výstupním oddělení ve věznici Světlá nad Sázavou*.

V teoretické části práce vysvětluje aktivity PZ v rámci probíhající resocializace osob ve VTOS, cíl výstupního oddělení, roli Probační a mediační služby České republiky a roli sociálního kurátora v rámci působení na odsouzené ve vězení a po propuštění. Představuje resocializační projekty nevládních neziskových institucí: Českého helsinského výboru, Laxusu, Mezinárodního vězeňského společenství, Národního centra pro rodinu, Podaných rukou, které navazují spolupráci s odsouzenými během VTOS a následně propuštěným poskytují pomoc při jejich reintegraci.

V praktické části se bakalářská práce zaměřuje na PZ na VO v ženské věznici Světlá nad Sázavou. Kvalitativní výzkum ukazuje, že motivačním činitelem aktivně plnit PZ je smysluplné využití času. Ve VTOS nejvíce času odsouzeným zaplní pracovní a vzdělávací aktivity. V případě zaměstnání je odsouzeným umožněno získat finanční odměnu, ze které zaplatí potřebné pohledávky. V případě vzdělání mohou odsouzené získat certifikát nebo vysvědčení. Sami odsouzené upřednostňují zájmové, speciální výchovné a extramurální PZ. Tedy aktivity, které plní ve svém volném čase, kdy je jim poskytnuta možnost rekreovat se, sportovat, účastnit se terapeutických sezení a aktivity, které jsou zaměřeny na život mimo vězení.

Odsouzené VO chápou jako ubytovnu, která jim prostřednictvím specifických PZ vytváří podmínky podmíněného propuštění. Jestliže po celou dobu výkonu trestu aktivně plní PZ, dodržují legislativou dané povinnosti, mají velkou naději opustit brány věznice dříve, než je jim soudem stanoven konec trestu odnětí svobody.

Sociální pedagogika je součástí „vězeňského“ světa. Výchovný proces ve VTOS čerpá ze sociální pedagogiky poznatky, metody, formy, které směřují jedince tak, aby si uvědomil svoji trestnou činnost, přijal odpovědnost za své chování a respektoval normy společnosti, do které se bude vracet. Tyto poznatky jsou zakotveny v PZ.

Pomoc a podporu odsouzeným při resocializačním procesu, kterou VS ČR, státní organizace a neziskové instituce poskytují, je rozsáhlá. Z důvodu snížení recidivy existují a dále vznikají standardizované nebo specifické PZ. Rodí se projekty státních organizací a nestátních institucí pomáhající jedincům s reintegrací do společnosti.

Ovšem záleží na každém jedinci, jak tuto pomoc uchopí, náležitě využije, převezme odpovědnost za své chování a jakým způsobem povede civilní život v souladu se zákonem. Musí si zejména uvědomit, které hodnoty jsou pro jeho život důležité a zda a zejména jakým způsobem jich chce dosáhnout. Doufejme, že během pobytu ve vězení alespoň pochopí, že ne cestou, která by ho přivedla zpět „za mříže“.

Resocializace odsouzených je dlouhodobý proces začínající ve výkonu vazby, pokračuje ve VTOS a končí pozitivním zařazením propuštěných do civilního života. Povede-li se, je proces resocializace úspěšně dokončen.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BIEDERMANOVÁ, Eva a Michal PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Vydání 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, 98 s. ISBN 978-80-7338-115-8.
- [2] ČERNÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Vydání 1. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, 150 s. ISBN 80-7251-104-1.
- [3] ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Vydání 1. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, 244 s. ISBN 978-80-7380-138-0.
- [4] GAVORA, Pavel. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Vydání 2. Brno: Paido, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [5] GOJOVÁ, Alice et al. *Příručka pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory*. Vydání 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, 84 s. ISBN 978-80-7368-329-0.
- [6] GÜNZLOVÁ, Iva. Vězeňství. In: GOJOVÁ, Alice et al. *Sborník studijních textů pro sociální kurátory*. Vydání 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009, 560 s. ISBN 978-80-7368-627-7.
- [7] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vydání 1. Praha: Portál, s.r.o., 2009, 774 s. ISBN 978-80-7367-569-1.
- [8] HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. Vydání 1. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2005, 183 s. ISBN 80-86708-05-5.
- [9] JŮZL, Miloslav. *Penitenciaristika a penologie*. Brno: Institut mezioborových studií, s.r.o., 2012, 149 s. ISBN 978-80-87182-24-6.
- [10] MAŘÁDEK, Vladimír. *Výkladový slovník penologie*. Vydání 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2003, 142 s. ISBN 80-7042-256-4.
- [11] MEZNÍK, Jiří, Věra KALVODOVÁ a Josef KUČHTA. *Základy penologie*. Vydání 1. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1995, 74 s. ISBN 80-210-1248-X.
- [12] NESLUŠANOVÁ, Silvia. Sociálně-pedagogické aspekty penitenciaristiky. In: JŮZL, Miloslav a kol. *Sociální pedagogika v penitenciární praxi*. Vydání 1. Brno: Institut mezioborových studií, s.r.o., 2014, 207 s. ISBN 978-80-88010-00-5.

- [13] PRŮCHA, Jan, Eliška VALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Vydání 7. Praha: Portál, s.r.o., 2013, 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.
- [14] SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. Vydání 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, 80 s. ISBN 978-80-7372-287-6.
- [15] SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie II. díl: Teorie a praxe zacházení s vězňými*. Vydání 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, 77 s. ISBN 978-80-737-2204-3.
- [16] ŠTERM, Pavel, Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ a Dagmar DOUBRAVOVÁ. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Vydání 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, 216 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

PERIODIKA

[17] HODNÁ, Eva. Mezinárodní vězeňské společenství nabízí pomoc. *ČESKÉ VĚZEŇSTVÍ*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2015, 2015 (1), 29 s. ISSN 1213-9297.

ZÁKONY

[18] Česko. Zákon číslo 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, In: Sběrka zákonů České republiky 1999, částka 58.

[19] Česko. Zákon číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách a o změně některých souvisejících zákonů, In: Sběrka zákonů České republiky 2006, částka 37.

[20] Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, In: Sběrka zákonů České republiky 1999, částka 110.

NAŘÍZENÍ GENERÁLNÍHO ŘEDITELE VS ČR

[21] Nařízení generálního ředitele číslo 68/2013 Sb., o činnosti výstupních oddělení.

WEBOVÉ ODKAZY

- [22] Centrum drogových služeb ve vězení. *Laxus* [online]. Mladá Boleslav: Laxus, 2006 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.laxus.cz/index.php?page=drogove-sluzby-ve-vezeni/>
- [23] Centrum poradenských služeb ve vězení a po výstupu. *Podané ruce cesta ke svobodě* [online]. Brno: Společnost Podané ruce o.p.s., 1995 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.podaneruce.cz/programy-a-pece/drogove-sluzby-ve-vezeni/drogove-sluzby-ve-vezeni-a-nasledna-pece-brno/>
- [24] Český helsinský výbor umožnil 18 dětem v náhradní rodinné péči kontakt s matkou ve vězení. *Český helsinský výbor* [online]. Praha: Český helsinský výbor, 2015 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.helcom.cz/cs/cesky-helsinsky-vybor-umoznil-18-detem-v-nahradni-rodinne-peci-kontakt-s-matkou-ve-vezeni/>
- [25] Činnost výstupních oddělení. *VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY* [online]. Kynšperk nad Ohří: VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2013 [cit. 2016-12-14]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-kynsperk-nad-ohri78/o-nas-1589/vykon-vezenstvi-1029/cinnost-vystupniho-oddeleni/>
- [26] Děti vězňených rodičů. *Český helsinský výbor* [online]. Praha: Český helsinský výbor, 2014 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <http://www.helcom.cz/cs/deti-veznenych-rodicu-2014/>
- [27] Kdo jsme. *Laxus* [online]. Hradec Králové: Laxus, 2006 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.laxus.cz/index.php?page>
- [28] O nás. *Národní centrum pro rodinu* [online]. Brno: Národní centrum pro rodinu, 2012 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://www.rodiny.cz/o-nas/>
- [29] PAROLE – podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. *PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY* [online]. Praha: PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2015 [cit. 2015-12-30]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/parole-dohled-nad-podminene-propustenymi/>
- [30] Poslání a cíle Probační mediační služby. *PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY* [online]. Praha: PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2015 [cit. 2015-12-30]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>
- [31] Projekty, S_ANIMA. *Národní centrum pro rodinu* [online]. Brno: Národní centrum pro rodinu, 2013 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://www.rodiny.cz/projekty/sanima/>

[32] Úvod. *Mezinárodní vězeňské společenství* [online]. Praha: Mezinárodní vězeňské společenství, 2010 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.prisonfellowship.cz/o-nas/>

[33] Výstupní oddělení. *VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY* [online]. Praha: VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2010 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/o-nas-1628/vykon-vezenstvi-462/vykon-trestu-1052/vystupni-oddeleni/>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

VTOS	Výkon trestu odnětí svobody
VS ČR	Vězeňská služba České republiky
PZ	Program zacházení
EVP	Evropská vězeňská pravidla
VO	Výstupní oddělení
PMS	Probační a mediační služba
PP	Podmíněné propuštění
ČHV	Český helsinský výbor
MVS	Mezinárodní vězeňské společenství
NCR	Národní centrum pro rodinu

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Písemně položené otázky

P II: Poznámky autora

Příloha I: Písemně položené otázky

DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ EVA

1) Kolik je Vám let?

43

2) Jaký je Váš rodinný stav?

SVOBODNÁ

3) Kolik máte dětí?

3

4) Jaké máte vzdělání?

ZÁKLADNÍ

5) Pracovala před nástupem do výkonu trestu? (osoba výdělečně činná, zaměstnanecký poměr nebo evidence na úřad práce)

ZAMĚSTNANECKÝ POMĚR

6) Pokolikrát jste ve výkonu trestu?

POPRVÉ

I. Programy zacházení ve VTOS

1) Víte co jsou programy zacházení?

ANO

2) Vybírala jste si programy zacházení sama?

VYBRALA JSEM SI VŠE
CO MI NABÍDELI

3) Pomáhal Vám speciální pedagog s výběrem programu zacházení?

ANO

4) Plníte aktivně programy zacházení?

ANO

5) Můžete mi říci, které konkrétní programy máte stanovené?

RUČENÍ PRÁCE, VAŘENÍ
KOMUNIKATIVNÍ DOVEDNOSTI, ZPRÁVY A HOSPODÁŘSTVÍ Z ČR
ABREAKCE A RELAXACE, VYCHÁZKY S PANÍ VYCHOVATELKOU

6) Jaké programy zacházení ve výkonu trestu plníte ráda?

KOMUNIKATIVNÍ DOVEDNOSTI - RÁDA SI POVIDÁM S PANÍ VYCHOVATELKOU
VYCHÁZKY S PANÍ VYCHOVATELKOU

7) Jaký program zacházení plníte nerada?

ABREAKCE A RELAXACE S TERAPEUTEM
(OSOBNÍ DŮVODY)

8) Jaký program zacházení by jste uvítala?

9) Myslíte, že jsou programy zacházení ve věznici důležité? ANO

10) Co je Vás motivuje plnit program zacházení? ^{PODMÍNEČNÝ PROPUSČENÍ}
ÚTĚK PŘED STEREOTYPEM A VYPLNĚNÍ ČASU

11) Které programy zacházení Vás pozitivně ovlivnily?

RUČNÍ PRÁCE - TĚŠÍM SE BUDU NĚCO VYRÁBĚT DOMA
S MÝMI DEERAMI

II. Výstupní oddělení

1) Jak dlouho jste umístěná na výstupním oddělení? 6 MĚSÍCŮ

2) Jste umístěna na výstupním oddělení poprvé? ANO

3) Byla jste v předchozím trestu umístěna na výstupním oddělení? /

4) Přihlásila jste se dobrovolně na výstupní oddělení? /

5) Doporučil Vám výstupní oddělení speciální pedagog? ANO

BYLA JSEM VYBRÁNA, ŽE SPLŮŽÍ PODMÍNKY

6) Je pro Vás důležité být umístěna na výstupním oddělení? Jestli ano, proč? ANO,

CÍTIKA JSEM, ŽE TO ^{JE} KROK DOMŮ

7) Očekáváte nějakou výhodu při umístění na výstupním oddělení? Jestli ano, tak jakou?

ČASTĚJŠÍ VYCHÁZKA S VYCHOVATELKOU MIMO VĚZNI

8) Dokážete popsat rozdíl aktivit mezi běžnou ubytovnou a výstupním oddělení?

VÝHODA - KURS VAŘENÍ A S VYCHÁZKY S VYCHOVATELKOU

9) Motivuje Vás něčím umístění na výstupním oddělení?

VYCHÁZKY S VYCHOVATELKOU - TĚŠÍM SE VEN
NÁVŠTĚVA S RODINOU MIMO VĚZNI A PODMÍNEČNÝ PROPUSČENÍ

10) Jak vypadá Váš běžný den na výstupním oddělení?

CHODÍM DO PRÁCE - STŘÍDÁM RANNÍ A ODPOLNÍ SMĚNY
VE VOLNÉM ČASE SE ÚČASTNÍM AKTIVIT, VYŽÍVÁM
KUSTÍM KŘÍŽOVKY NA ČAS
ČTU KNIHY - CHODÍM DO KNIHOVNY

11) Myslíte, že jsou programy zacházení na výstupním oddělení pro Vás prospěšné? ANO

12) Pokuste se popsat sociálně právní poradenství? (co od něj očekáváte)

SOCIÁLNÍ PRACOVNICE SE MNOU ŘEŠILA OBYČNSKÝ PRŮKAZ

13) Pokuste se popsat psychosociální poradenství? (co od něj očekáváte)

NEUČASTNŮM SE Z DŮVODU ZAMĚSTNANÍ

III. Příprava na propuštění

1) Máte v současné době zažádáno o podmíněčné propuštění? NE

BUDU SI ŽÁDAT KONCEM BŘEZNA

2) Spolupracujete v současné době s Probační a mediační službou? NE

3) Jestli ano, jak spolupráce probíhá? /

4) Jestli ne, chcete v budoucnosti s Probační a mediační službou spolupracovat? NE

5) Spolupracujete se sociálním kurátorem? ANO

6) Spolupracujete s nějakými neziskovými organizacemi? Jestli ano, s kterými?

O. S. SAVANIM

7) Zúčastnila jste se ve věznicí besedy s nějakou neziskovou organizací? Pokud ano, s kterou? NE

8) Pokud ne, chtěla by jste s nimi v budoucnosti spolupracovat? /

9) Myslíte, že jsou programy zacházení prospěšné pro život na svobodě? ANO

10) Které programy zacházení nebo speciálně výchovné aktivity na výstupním oddělení využijete v civilu?

VARĚNÍ, V PRÁCI JSEM SE NAUČILA VYČIŠŤOVAT

KTERÉ MŮJÍM V PRÁCI VENKŮ

11) Víte co máte dělat po propuštění? (např. kde se hlásit, na koho se obrátit) ANO

12) Kam se budete vracet? DO MÍSTA TRVALÉHO BYDLISTĚ

13) Máte zajištěnou práci? ZATÍM NE

14) Uvědomila jste si ve výkonu trestu svojí trestnou činnost? ANO
AŽ MOC

15) Myslíte, že se řádně začleníte zpět do společnosti?

VĚŘÍM TOMU, ŽE ANO

16) Dovedete si nyní představit život v civilu? (Co Vás čeká) ANO

Ukončovací otázky

Je něco na co jste během rozhovoru zapomněla?

Chtěla by jste zdůraznit ještě oblast o které jsme se bavili?

P II: Poznámky autora

První věk se kopecky, rovněž se kopecky rdele
když jsem byl a písa
pouku byl used tím mišle du kou, ale když ho kous
jako nepoukonal

Myšičky z ožeb. p. 4x

predna mišičel šipin, puvine, pima, kúzin
- myšička vrodoum puvine mišič, puvine
pvi DSKu, pvi as tuku mišič, pvi DSK
muvie na puvine, ale puvine pvi puvine

Myšičky oddělení

Myšičky oddělení

další mišičky pod puvine

- konvulzivní doudnání

- kous puvine pvi ze myšičky kousičel
kluky, pvi pvi mišičky, i se vuvine pvi vuvine
puvine, puvine, pvi pvi o kalamich, pvi pvi

- mišičky myšičky pvi oddělení

to pvi pvi, co kúzin pvi, to by pvi mišičky
myšičky, mišičky vuvine pvi pvi pvi,

- pvi pvi - pvi se dvi se vuvine dvi,

- pvi pvi se pvi - kous kúzin pvi se kúzin

to mi pvi pvi pvi pvi pvi pvi, se pvi pvi, pvi

- I. pvi pvi

M - pvi pvi, pvi pvi, pvi se pvi pvi pvi
pvi se pvi pvi pvi

II.

~~11/11/11~~

7) Cas hjoa mabiche z maburduha mamo pizmo
pamamim mit kizabaka, a

- mabipa puzi m apante hbl a hiazibum
103' mabipa z puzo do

mabim a zi jo lo puzabak

jo lo mabim mui mabim, hbi hjo lo mabim

- mabim mabim hbi hjo lo mabim, hbi hjo lo mabim

- mabim a hjo lo mabim - SANNNIN -

III 5) pu. km. - puzi hjoa mui, hjoa hbi, hjoa mabim, puzi hjoa
mabim mabim olom, zi mui mabim mabim

- 9) puzi hjoa mui mabim mabim, mabim mabim
puzi hjoa mabim mabim

- mabim hjoa mabim mabim mabim mabim mabim

puzi hjoa mabim mabim mabim mabim mabim

a hjoa mabim mabim mabim mabim mabim mabim

mabim mabim mabim mabim mabim mabim

10) mabim mabim mabim mabim mabim mabim
15, mabim mabim mabim

16) puzi hjoa mabim mabim

17) puzi hjoa mabim mabim mabim mabim mabim
hjoa mabim mabim mabim mabim mabim mabim
hjoa mabim mabim mabim mabim mabim mabim